

Vabariigi Valitsuse korralduse „Vabatahtliku keskse hankija määramine innovatsiooni toetavates riigihangetes“ eelnõu seletuskiri

Sissejuhatus

Korralduse eelnõu kohaselt määratakse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi *MKM*) valitsemisalas olev Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (edaspidi *EIS*) innovatsioonihangete vabatahtlikuks keskseks hankijaks. *EIS* ei korralda keskseid riigihankeid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonnas ega riigihankeid, mille korraldamiseks on Vabariigi Valitsus määranud eraldi kohustusliku keskse hankija. *EIS* korraldab teiste hankijate eest riigihankeid, mille ulatus ja tingimused määratakse kindlaks omavahel sõlmitavates kokkulepetes. See tähendab, et korraldusega luuakse vabatahtliku keskse hankimise võimalus poolte vahel kokkulepitud ulatuses.

Eelnõu ja seletuskirja koostas *MKM*-i avaliku sektori innovatsiooniekspert Salome Virkus (salome.virkus@mkm.ee, tel 5449 0017). Eelnõu õigusliku ekspertiisi tegi *MKM*-i õigussakonna õigusnõunik Ragnar Kass (ragnar.kass@mkm.ee).

EIS on *MKM*-i valitsemisalas asuv sihtasutus, mis aitab suurendada Eesti rahvusvahelist konkurentsivõimet, arendada ettevõtlust ja parandada elanike elamistingimusi. *EIS* pakub äriarenduse, ekspordi, tootearenduse ja innovatsiooni edendamise teenuseid.

Riigihangete valdkonnas on mitmes Euroopa riigis, sealhulgas ka Eestis, riigihangete konsolideerimine (keskse hankimise ja ühishankimise vormis) andnud positiivseid tulemusi.

Vabatahtliku keskse hankimise korral saab Vabariigi Valitsus määrata hankijast asutuse või ettevõtja vabatahtlikuks keskseks hankijaks. Teistel hankijatel on võimalik neile vajalike riigihangete korraldamises kokku leppida Vabariigi Valitsuse korraldusega määratud vabatahtliku keskse hankijaga.

Eelnõu sisu

23. mai 2024. a Vabariigi Valitsuse liikmete nõupidamisel (valitsuskabineti nõupidamine) kinnitati protokollis märgitud otsusega valdkondade ülene eesmärk, et 2% kõigist riigihangetest (sh 5% riigihangete rahalisest mahust) moodustavad 2025. aastaks innovatsiooni toetavad riigihanked (innovatsioonihanked). Innovatsiooni toetav riigihange on oma olemuselt vahend probleemi lahendamiseks, mitte eelnevalt defineeritud toote või teenuse ostmine.

Tavapäraselt on hankimine hankijatele kõrvalkohustus, mida tuleb põhitegevuse kõrvalt täita korrektselt ja mille korrektseks täitmiseks on vajalikud põhjalikud riigihangete valdkonna eriteadmised. Kuigi riigihankekohuslastest asutustel on üldine hankimispädevus olemas, nõuab innovatsioonihange oluliselt spetsiifilisemat hanke ettevalmistamise ja korraldamise kompetentsi.

EIS on pikaajase kogemusega riigihangete korraldaja. Alates 2023. aasta jaanuarist kuni 2024. aasta juulini on EIS korraldanud üle 300 hanke. Sõlmitud hankelepingute maht on üle 60 miljoni euro (ilma käibemaksuta). EIS-is korraldab hankeid keskne hanketeenistus, kus see on põhitegevus ja kus töötab kümme riigihangete valdkonna professionaali.

EIS on ka pikaajalise kogemusega innovaatiliste riigihangete valdkonna edendaja, kuna sellised hanked kuuluvad innovatsioonipoliitika elluviimise tööriistade hulka. Struktuurivahendite perioodil 2014–2020 viis EIS ellu innovatsiooni edendavate hangete toetusmeedet¹, mille eesmärk oli arendada avaliku sektori hankijate võimekust ja valmisolekut hankida ning pakkujate võimekust ja valmisolekut pakkuda innovaatilisi lahendusi. Perioodil 2021–2027 pakub EIS ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministri 10.02.2023. a käskkirja nr 26 „Toetuse andmise tingimused ettevõtlus- ja innovatsiooniteadlikkuse kasvatamiseks“ alusel innovaatiliste riigihangete edendamiseks info- ja nõustamisteenuseid ning innovaatiliste riigihangetega seotud juriidilist ja valdkondlikku ekspertiisi. Lisaks osaletakse innovaatiliste riigihangete teemaliste kompetentsikeskuste võrgustikus² ning vahetatakse sellekohast infot, et tuua Eestisse rahvusvahelist teadmist ja parimaid praktikaid.

EIS-i kompetentsi on mõistlik kasutada laiemalt Eesti riigi avaliku sektori innovaatiliste riigihangete korraldamiseks ja Vabariigi Valitsuse memorandumis kinnitatud eesmärkide saavutamiseks. Vabatahtliku keskse hankijana saavutatakse innovatsioonihangetel mastaabiefekt ja kompetentsi parem kasutamine, liites EIS-i hangitavatele mahtudele ka teiste hankijate vajadused.

Vabatahtliku keskse hankimise tulemusena paraneb riigihangete menetluste kvaliteet, millele aitab kaasa ka parimate praktikate ühtlustamine. Eelnõuga tehakse ettepanek nimetada EIS innovatsiooni toetavate riigihangete vabatahtlikuks keskseks hankijaks. Keskse hanke korraldamiseks ja vajadusel tugiteenuste osutamiseks sõlmitakse EIS-i ja asjaomase hankija vahel kokkulepe, mis omakorda kuulub riigihangete seaduse § 11 lg 1 p-s 21 sätestatud erandi alla. Selle sätte kohaselt ei pea korraldama riigihanget, et sõlmida keskse hankijaga kokkulepe riigihanke korraldamise teenuse või riigihanke tugiteenuse tellimiseks.

EIS ei korralda keskseid riigihankeid, mille korraldamiseks on Vabariigi Valitsus määranud eraldi kohustusliku keskse hankija. IT-valdkonna riigihangete keskne hankija on Riigi IT Keskus (Vabariigi Valitsuse 14.04.2022 korraldus nr 119). Kinnisvara arenduse ja korrashoiu valdkonna asjade ostmise ning teenuste ja ehitustööde tellimise keskne hankija on Riigi Kinnisvara Aktsiaselts (Vabariigi Valitsuse 26.03.2020 korraldus nr 89). Lisaks on vabatahtlikud kesksed hankijad Riigi Tugiteenuste Keskus (Vabariigi Valitsuse 29.09.2022 korraldusega nr 267) ja Eesti Energia (Vabariigi Valitsuse 04.11.2022 korraldus nr 300) piiritlemata valdkondades, välja arvatud valdkondades, kus on määratud kohustuslik keskne hankija.

¹ [Innovatsiooni edendavate hangete toetamise tingimused – Riigi Teataja.](#)

² [P2I | European network of competence centres for innovation procurement \(procure2innovate.eu\).](#)

EIS-i pädevust keskse hankijana ei ole isikuliselt piiratud, mis tähendab, et keskse hankimise teenust võivad tellida kõik hankijad.

Eelnõu on kooskõlas riigihangete seadusega ja esitatud selle § 42 lõike 2 alusel.

Eelnõu rahaline mõju

Korralduse eelnõu kohaste otsustega riigile täiendavaid rahalisi kohustusi ei kaasne.

Kooskõlastamine

Korralduse eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu ministriumidele ja Riigikantseleile.

Korralduse jõustumine

Korraldus jõustub üldises korras.